

DEM PARTİ VE BİLEŞENLERİNE YÖNELİK SİYASİ OPERASYON VE BASKI POLİTİKALARI RAPORU

GİRİŞ

Türkiye’de yaşayan Kürtler, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana yasal olarak siyasal alanda faaliyet yürüten partilerden ilki olan Halkın Emek Partisi (HEP) kuruluşundan günümüze değin devletin her türlü baskı ve zoruyla karşı karşıya kaldı. 7 Haziran 1990 tarihinde Ahmet Fehmi Işıklar başkanlığında kurulan Halkın Emek Partisi’nin bilinen ilk şehidi 8 Temmuz 1991 tarihinde Diyarbakır’da, devlet içindeki kontrgerilla yapılar tarafından işkence edilerek öldürülen il başkanı Vedat Aydın olmuştur. HEP’ten DEM Parti’ye kadar uzanan 33 yıllık siyasi mücadele geleneği, her daim devlet ve paramiliter yapılarca gerçekleştirilen yargısal, siyasal ve fiziki saldırıların hedefi olmuş, adına siyasi soykırım denebilecek operasyonlarla siyasal alandan tasfiye edilmek istenmiştir.

Bu raporda; barış ve çözüm sürecinin sona erdiği 2015 yılından bu yana süregelen baskı politikaları; parti binaları ve üyelere dönük fiziki saldırılar, il/ilçe eş başkanları, parti yöneticileri, seçilmişler ve seçmenlere yönelik tutuklama, gözaltı ve yargı tacizi ile Kürt illerinde kesintisiz biçimde uygulanan sokağa çıkma yasakları başlıklarına ilişkin yıl bazında tespitler yer almaktadır.

Raporun sonuç kısmında ise sistematik olarak sürdürülen siyasi soykırım operasyonlarına rağmen HEP’ten DEM Parti’ye Kürt Siyasi Hareketinin barış, özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadelesindeki ısrar ve kararlılığına ilişkin tespit ve anlatımlara yer verilecektir.

2015-2023 YILLARI ARASINDA SİYASİ İKTİDAR TARAFINDAN PARTİMİZE DÖNÜK GERÇEKLEŞTİRİLEN BASKI VE SİYASİ SOYKIRIM OPERASYONLARINA İLİŞKİN GENEL ANLATIMLAR:

2015 yılından bu yana Partimize, Partimiz tabanı ve bileşenlerine yönelik gerçekleştirilen siyasi soykırım operasyonları neticesinde, İHD ve TİHV Dokümantasyon Merkezleri verileri ile Partimiz verileri esas alınmış olup bu verilere göre; **en az 22 bin 818 kişi gözaltına alınmış, aralarında Eş Genel Başkanlarımız, milletvekillerimiz, il-ilçe eş başkanlarımız ile parti yöneticilerimiz ve üyelerimizin bulunduğu en az 4334 partili halen tutukludur.**

1. Ocak 2015 ve 10 Aralık 2023 tarihleri arasında; 104 İl Eş Başkanı, 201 İlçe Eş Başkanı ve 1 belde eş başkanımız tutuklanmıştır.
2. 2015 yılından bu yana, Partimiz Eş Genel Başkanları ile 24 Milletvekilimiz ve 30 Merkez Yürütme Kurulu Üyemiz tutuklanmış olup, 10 Aralık tarihi itibarıyla 7 Milletvekilimiz ve 14 Merkez Yürütme Kurulu Üyemiz tutuklu bulunmaktadır. Yine belirtilen tarih aralığında, TBMM çatısı altında yasama faaliyeti yürüten 15 milletvekilimizin vekilliği düşürülmüştür.

3. 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleşen Mahalli İdareler Genel Seçimleri akabinde, seçilmiş 93 Belediye Eş Başkanımız tutuklanmış, 95 belediyeye ise kayyım atanmıştır. 10 Aralık 2023 tarihi itibarıyla DBP'li 27 Belediye Eş Başkanı tutuklu bulunmaktadır.
4. 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen Mahalli İdareler Genel Seçimleri akabinde ise; Kürt coğrafyasında halkın iradesini yok sayan AKP iktidarı tarafından Kayyım Operasyonları yeniden hayata geçirilmiş, HDP'li 43 Belediye Eş Başkanı tutuklanmış, 48 belediyeye ise kayyım atanmıştır. Hali hazırda 17 HDP'li Belediye Eş Başkanı ise tutuklu bulunmaktadır.
5. Yalnızca 2023 yılında ise aralarında 72 çocuk, 60 İl-İlçe Yöneticimiz ve üyemizin bulunduğu 2906 kişi gözaltına alınmış, dördü çocuk 319 kişi tutuklanmıştır.

TÜRKİYE'DE YAŞANAN SİYASAL ve HUKUKSAL SÜREÇLER IŞIĞINDA PARTİMİZE YÖNELİK FİZİKİ SALDIRI ve SİYASİ OPERASYONLAR:

Türkiye'de Mart 2013'te başlayıp Nisan 2015'te çözümsüzlükte ısrarla sona erdirilen barış ve çözüm süreci, önemli siyasi süreçlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Çözüm sürecinin sona erdirilmesinin hemen akabinde, Partimiz il ve ilçe binaları ile üyelerimize yönelik fiziki saldırılar gerçekleştirilmeye başlamış, bu saldırılarda onlarca il-ilçe yöneticimiz ve üyemiz yaralanmıştır.

2015-2023 yılları arasında Partimize yönelik tespit edebildiğimiz kadarı ile toplam 336 fiziki saldırı gerçekleştirilmiş, bu saldırılarda Partimiz üyesi 2 kişi yaşamını yitirmiş ve HDP'li 76 kişi yaralanmıştır. Partimiz ve partimizin katılımcısı olduğu eylem ve etkinliklere yönelik bombalı saldırılarda ise 142 kişi yaşamını yitirmiş, bine (1.000) yakın yurttaşımız yaralanmıştır.

2015 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

Partimiz raporları ve basın taramalarından elde ettiğimiz verilere göre; yalnızca 2015 yılında partimizin il-ilçe teşkilatları ile seçim büroları ve toplu faaliyetlerine yönelik 154 ayrı fiziki saldırı gerçekleştirilmiş, bu saldırılarda aşağıda belirttiğimiz bombalı saldırılar hariç 1 kişi yaşamını yitirmiş, 37 kişi de yaralanmıştır. Bombalı saldırılarda 142 kişi yaşamını yitirmiş, bine yakın yurttaş yaralanmıştır.

18 Mayıs 2015 tarihinde HDP'nin Mersin ve Adana il binalarına eş zamanlı olarak bombalı saldırı düzenlenmiş, Adana ilinde gerçekleştirilen saldırılarda partimiz üyesi 3 kişi yaralanmıştır.

4 Haziran 2015 tarihinde, HDP'nin seçim çalışmaları kapsamında parti aracını kullanan Hamdullah Öge, Bingöl Karlıova Serpmekaya köyünde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirmiştir.

4 Haziran 2015 tarihinde Erzurum İstasyon Meydanı'nda düzenlenecek olan miting öncesinde, Partimize ait araç ateşe verilmiş, araç kendisinin kullanımında olan partimiz görevlisi araçtan yaralı olarak kurtarılabilmştir.

5 Haziran 2015 tarihinde, HDP'nin seçim mitinginde Eş Genel Başkan Selahattin Demirtaş'ın konuşma yaptığı sırada gerçekleştirilen bombalı saldırıda 5 kişi yaşamını yitirmiş, 400'ün üzerinde kişi yaralanmıştır.

20 Temmuz 2015 tarihinde HDP bileşeni olan Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu üyelerinin basın açıklaması yaptığı sırada, Şanlıurfa'nın Suruç İlçesinde DAİŞ tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırıda 33 kişi hayatını kaybetmiş, 100'ü aşkın kişi yaralanmıştır.

HDP'ye yönelik yoğun saldırıların gerçekleştirildiği 2015 yılında, özellikle 6-9 Eylül 2015 tarihleri arasında neredeyse Türkiye'nin her yerinde üyelerimiz ve parti binalarına yönelik sayısız saldırı gerçekleştirildi. 8 Eylül 2015 tarihinde, HDP Genel Merkez'inin bulunduğu saldırırganlar tarafından sokak girişe kapatılarak Parti binamız ateşe verildi.

10 Ekim 2015 tarihinde DAİŞ tarafından; DİSK, KESK, Türk Tabipler Birliği, TMMOB, HDP ve pek çok sivil toplum örgütünün katılımıyla düzenlenen Barış Mitingi'ne yönelik gerçekleştirilen 2 ayrı canlı bomba saldırısında, 104 kişi yaşamını yitirdi ve 500'e yakın insan yaralandı. Partimizin de çağrıcısı ve düzenleyicisi olduğu Barış Mitingi'ne yönelik DAİŞ tarafından gerçekleştirilen saldırıda çok sayıda HDP üyesi yurttaş da hayatını kaybetti.

23 Kasım 2015 tarihinde HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın makam aracına Diyarbakır'da silahlı saldırı gerçekleştirildi.

28 Kasım 2015 tarihinde, Diyarbakır'ın Sur ilçesinde, devam eden çatışmalar sırasında zarar gören Dört Ayaklı Minare önünde basın açıklaması yapan Diyarbakır Baro Başkanı Tahir ELÇİ suikastle yaşamını yitirdi.

7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen Milletvekilliği Genel Seçimleri ile Kürt seçmenin ağırlıklı olarak oy verdiği Halkların Demokratik Partisi ilk kez parti olarak seçimlere katılmış, %10 seçim barajını aşarak %13.6 oy oranı ile 80 milletvekili çıkarmıştır. Bu seçimle 2002-2015 yılları arasında tek başına iktidar olan AKP, iktidar olma çoğunluğunu kaybetmiştir. TBMM'de grubu bulunan siyasi partiler koalisyon görüşmelerinden sonuç alamayınca yeniden seçim kararı alınmıştır.

Bu süreçte, özellikle 20 Temmuz 2015 Şanlıurfa Suruç Katliamı, 22 Temmuz 2015'te Şanlıurfa Ceylanpınar'da iki polisin öldürülmesi provokasyonu, 24 Temmuz 2015'te silahlı çatışmaların yeniden başlaması, 16 Ağustos 2015'te Muş Varto'da ilan edilen uzun süreli sokağa çıkma yasakları döneminin başlaması ve kent merkezlerinde silahlı çatışmaların yaşanması (kamuoyunda hendek ve barikat olayları olarak anılmaktadır), 10 Ekim Ankara Gar Katliamı gibi Türkiye toplumunu derinden sarsan büyük bir şiddet dalgası altında 1 Kasım 2015 tarihinde, genel seçimler gerçekleştirilmiştir. Bu seçimde AKP arzu ettiği çoğunluğa ulaşmış ve tek başına iktidar olmuştur.

Kürt sorununun çözümsüzlüğü ve silahlı çatışmaların 24 Temmuz 2015'te yeniden başlamasının akabinde, Kürdistan'da önemli ve yakıcı hadiseler yaşanmış; Türkiye, 16 Ağustos 2015'te Muş Varto'da başlayan uzun süreli sokağa çıkma yasakları 14 Aralık 2015 tarihinde ilçelerin ve kentlerin abluka altına alındığı yeni bir döneme girmiştir. Kürt illerinde sayısız hak ihlalinin gündeme geldiği bu süreçte aralarında onlarca çocuğun bulunduğu çok sayıda sivil yaşamını yitirmiş, yüzlerce yaralanmıştır.

Sokağa çıkma yasakları ile ilgili olarak Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından hazırlanan ve 16 Ağustos 2015-1 Ocak 2020 tarihleri arasında kapsayan rapor¹ ve bu raporun devamı niteliğinde olan İHD yıllık hak ihlal raporlarına göre; sokağa çıkma yasaklarının **süresiz** (*sona erdirileceği tarihin ucu açık bırakılarak*) ve/veya **gün boyu** (*24 saat sürmesi öngörülür biçimde*) uygulanmaya başlandığı ilk tarih olan 16 Ağustos 2015'ten 1 Ocak 2020 tarihine kadar geçen süre içerisinde **toplam 11 il ve en az 51 ilçede resmi olarak tespit edilebilen en az 381 sokağa çıkma yasağı ilanı** gerçekleşmiştir.

Türkiye tarihinde bu biçimi ile ilk kez uygulanan sokağa çıkma yasakları; **DİYARBAKIR** (214 kez), **MARDİN** (60 kez), **HAKKÂRİ** (23 kez), **ŞIRNAK** (13 kez), **BİTLİS** (29 kez), **MUŞ** (7 kez), **BİNGÖL** (7 kez), **TUNCELİ** (6 kez), **BATMAN** (6 kez), **ELAZIĞ** (2 kez) ve **SİİRT** (14 kez) ilan edilmiştir.

Bunlara ek olarak, 11 Ağustos 2017'ten 1 Ocak 2020 tarihinde kadar Hakkâri'nin Şemdinli ve Bitlis'in Hizan, Güroymak, Mutki, Tatvan ve Merkez ilçelerine bağlı çeşitli köy ve mezralarda saat kısıtlılıkları dâhilinde en az 23 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Yasaklar başlamadan önce gerçekleşen 2014 nüfus sayımına göre ilgili ilçelerde yaşadığı bilinen *en az* 1 milyon 809 bin kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı; özel ve aile hayatına saygı hakkı; toplanma özgürlüğü; örgütlenme özgürlüğü; din özgürlüğü; bilgi alma ve verme özgürlüğü, mülkiyetin korunması hakkı, eğitim hakkı, işkence ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı, yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü hakkı olmak üzere en temel hakları ihlal edilmiştir².

2016 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

2016 yılında partimize yönelik 63 fiziki saldırı gerçekleştirilmiş olup, bu saldırılarda 2 kişi yaralanmıştır.

15 Aralık 2016 tarihinde HDP Genel Merkezine yönelik silahlı saldırı gerçekleştirilmiştir.

2016 yılı içerisinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve İçişleri Bakanı Soylu'nun seferberlik çağrıları ile Türkiye'nin dört bir yanında HDP il ve ilçe binalarına saldırılar gerçekleştirilmiştir. İktidar tarafından Partimizin hedef gösterilmesiyle yoğun ve sistematik olarak gerçekleştirilen bu saldırıların, siyasal iktidarın söylem ve politikalarından beslendiği AİHM kararları ile de ortaya konmuştur.

Uzun süreli sokağa çıkma yasaklarının sürekli olarak uygulandığı 2016 yılında; gerek sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı kent merkezlerinde, gerekse Türkiye'nin çeşitli kentlerinde başta DAİŞ olmak üzere yasadışı örgütlerin saldırıları sonucu gerçekleşen katliamlarda çok sayıda sivil yaşamını yitirmiştir. İHD verilerine göre, 2016 yılında yaşamını yitiren sivil sayısı 594, yaralı sayısı ise 437'dir³.

1 <https://tihv.org.tr/basin-aciklamalari/16-agustos-2015-1-ocak-2020-tarihleri-arasinda-ilan-edilen-sokaga-cikma-yasaklari/>

2 <https://gocizlemedernegi.org/2015-2020-donemi-sokaga-cikma-yasaklari-veri-derleme-ve-medya-izleme-raporu/>

3 <https://www.ihd.org.tr/2016-yili-turkiye-insan-haklari-ihlalleri-fiili-otoriter-baskanlik-donemi/>

HDP Genel Merkezi tarafından, Temmuz 2016'da sokağa çıkma yasağı adı altında ablukaya alınan, yoğun savaş, çatışma, yıkım ve talanın yaşatıldığı Kürt illerinde kadınların başta yaşam hakkı ihlali olmak üzere eğitim, sağlık, barınma, ulaşım, iletişim, beslenme gibi günlük yaşamı mümkün kılan tüm temel insani hak ihlallerinin yanında devlet güçlerinin doğrudan kadın kimliğine yönelik uyguladığı militarist- cinsiyetçi baskı ve şiddetin boyutu ve bunun karşısında örgütlü kadın mücadelesini yani kadınlar şahsında yaşanan hakikati aktarmak için bilgi dosyası hazırlanmış ve kamuoyuna açıklanmıştır⁴.

2016 yılında AKP iktidarı tarafından, HDP'ye yönelik baskıları arttırmak ve HDP'li Milletvekillerin dokunulmazlıklarının kaldırılması için kampanya yürütülmüş ve neticeten Cumhuriyet Halk Partisi'nin de katılımı ile Anayasa değişikliği gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de, Mayıs 2016 tarihinde, 6718 sayılı ve 20.05.2015 tarihli kanun ile Anayasa'ya geçici 20. madde eklenerek milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Kanun teklifinin kabul edilmesinin hemen akabinde, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu, 22 Mayıs 2016 tarihinde görevlerinden istifa ettirilmiştir. Anayasa değişikliği 6 Haziran 2016 tarihli Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

15 Temmuz 2016 tarihinde devlet içindeki bir grubun darbe teşebbüsü gerçekleştirilmiş, darbenin bastırılmasının ardından tüm Türkiye'de OHAL ilan edilmiş ve OHAL ilanı 21 Temmuz 2016 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.⁵

24 Temmuz 2015 tarihinde başlayan silahlı çatışmalar ve devamında 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü gerekçe gösterilerek, 21 Temmuz 2016'da başlatılıp 19 Temmuz 2018 tarihinde sona erdirilen OHAL (Olağanüstü Hal Uygulaması) süresince yayımlanan Kanun Hükmünde Kararnamelerin kalıcı kanunlar haline getirilmesi, ayrıca özel olarak yürürlüğe konan 7145 sayılı kanunla OHAL rejimi kalıcı hale getirilmiştir. Türkiye'deki OHAL döneminde çıkarılan KHK'lar ile ilgili olarak Venedik Komisyonu'nun 12.12.2016 tarihli ve CDL-AD (2016) 037 sayılı "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişiminden Sonra Yürürlüğe Giren 667-676 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelere dair" görüşü⁶ bu süreçte yaşanan hukuka aykırılıkları açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye'de 16 Ağustos 2015 tarihinden itibaren uygulanan uzun süreli sokağa çıkma yasakları ile ilgili olarak Venedik Komisyonu'nun 13 Haziran 2016 tarihli ve CDL-AD(2016)010 sayılı Sokağa Çıkma Yasaklarına İlişkin Yasal Çerçeveye dair Görüş raporunda açıkça hukuka aykırılıklar yer almaktadır⁷.

20 Ağustos 2016'da Gaziantep ili Şahinbey ilçesine bağlı Akdere Mahallesi'nde Siirt Pervalili partililerimize ait düğüne DAİŞ tarafından bombalı saldırı düzenlenmiş, bu saldırıda 59 kişi yaşamını yitirmiş ve 100ü aşkın yurttaşımız yaralanmıştır. Partimiz tarafından saldırıda ihmal ve sorumluluğa ilişkin tespit ve değerlendirme içerir rapor tanzim edilmiş ve yayımlanmıştır.

4

<https://hdp.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/Ablukadaki%20K%C3%BCrt%20illerinde%20kadınların%20durumu.pdf>

5 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160721-4.pdf>

6 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)037-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)037-e)

7 [https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)010-e](https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)010-e)

Türkiye, OHAL ortamında 24 Ağustos 2016'da Suriye'nin Azez ve Cerablus Bölgesi arasındaki bölgeyi işgal ederek bu bölgeyi kontrolü altına almıştır⁸.

Mayıs 2016 tarihinde milletvekilliği dokunulmazlıklarının kaldırılması adına gerçekleştirilen Anayasa değişikliği akabinde, 4 Kasım 2016 tarihinde HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ ile beraber çok sayıda milletvekili ve belediye eş başkanı gözaltına alınmış ve aynı gün tutuklanmışlardır⁹. HDP'nin eş genel başkanları ile milletvekilleri ve seçilmiş belediye eş başkanlarının tutukluluk durumları ve yargılamaları 10 Aralık 2023 tarihi itibarıyla hala devam etmektedir.

4 Eylül 2016 tarih ve 674 sayılı OHAL Kanun Hükmünde Kararnamesi ile 11 Eylül 2016 tarihinden itibaren Demokratik Bölgeler Partisi'ne üye 3'ü Büyükşehir (Diyarbakır, Mardin ve Van) olmak üzere 10 il, 72 ilçe ve 12 belde olmak üzere toplam 94 belediyeye kayyım atanmıştır¹⁰. Kayyım atama kararı ile beraber, bu süreçte 93 belediye Eş Başkanı'nın da tutuklanmasına karar verilmiştir. Yerlerine kayyım atanarak görevden alınan seçilmiş Diyarbakır Büyükşehir Belediye Eş Başkanı Gültan Kışanak ile Van Büyük Şehir Belediye Eş Başkanı Bekir Kaya hala tutuklu bulunmaktadır.

2017 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

Yalnızca 2017 yılı içerisinde Partimize yönelik 5 fiziki saldırı gerçekleştirilmiştir.

13 Eylül 2017 yılında HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Aysel Tuğluk'un annesi Hatun Tuğluk'un Ankara İncek'te bulunan köy mezarlığına defni sırasında, ırkçı bir grup tarafından saldırı gerçekleştirilmiş ve burada defnine izin verilmeyen Hatun TUĞLUK'un cenazesi Dersim'e nakledilmiştir¹¹. Kürt halkına yönelik ırkçı nefret saldırılarının boyutlarını gözler önüne seren bu saldırılar, 2017 yılı ve devamında da artarak devam etmiştir.

Sokağa çıkma yasakları Diyarbakır Lice (Kayacık, Ortaç, Yalaza, Tepe, Arıklı, Serince, Çağdaş, Uçar, Dibekköy ve Yolçatı Köyleri), Hani (Kaledibi, Yukarıturalı, Topçular, Akçayurt, Uzunlar ve Kalaba Köyleri) ve Mardin Artuklu (Sulak Mah.)'da, 2017 yılında da uygulanmaya devam edilmiştir.

16 Nisan 2017 tarihinde OHAL uygulaması devam etmekte iken oylamaya sunulan Anayasa Referandumu ile "Türk Tipi Başkanlık Modeli" ve "Cumhurbaşkanlığı Kabinesi" olarak tariflenen model uygulamaya konularak Anayasal rejim değiştirilmiş, işbu rapora konu tespitler ile de ortaya konduğu üzere otoriter bir yönetim anlayışı hayata geçirilmiştir.

Anayasa Değişikliği Referandumu oylamaya sunulmadan evvel, Venedik Komisyonu tarafından Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirilmiş ve Komisyonca oldukça önemli uyarılar içeren Görüş Raporu 13 Mart 2017 tarihinde açıklanmıştır. Venedik Komisyonu CDL-AD (2017) 005

8

https://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rat_Kalkan%C4%B1_Harek%C3%A2t%C4%B1#:~:text=24%20A%C4%9Fustos%202016%2C%20saat%2004.00,Silahl%C4%B1%20Kuvvetleri%20Cerablus'u%20bombalad%C4%B1.

9 <https://www.ihd.org.tr/tutuklu-milletvekili-ve-belediye-baskanlari-icin-gerceklestirilen-hapishane-ziyaretlerine-iliskin-ihd-raporu>

10 <https://hdp.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/DBP%20Kayyum%20Raporu.pdf>

11 <https://hdp.org.tr/tr/hatun-tuglukun-cenaze-torenine-yapilan-saldiriya-iliskin-onergelerimiz/10875/>

Sayı ve “TBMM’de 21 Ocak 2017 Tarihinde Kabul Edilen Ve Referanduma Sunulan Anayasa Değişikliği Hakkında “ başlıklı raporla, kuvvetler ayrılığı ilkesinin ciddi anlamda zarar gördüğünü tespit etmiştir¹². 16 Nisan 2017 tarihli Anayasa Değişikliği Referandumu ile Türkiye’de ilk kez ‘‘Sandık Kurulu Mührü Bulunmayan’’ pusula ve zarflar, YSK kararı ile geçerli kabul edilerek ciddi bir şaibe yaratılmıştır.

Referanduma ilişkin tanzim edilen AGİT gözlem raporu ile YSK kararlarına karşı bağımsız bir yargı organına itiraz hakkının tanınması tavsiyesi yapılmıştır.¹³

Anayasa referandumu döneminde “Hayır” çalışması yürüten başta HDP ve bileşenlerinin, diğer siyasi partilerin, yurttaş girişimlerinin ve grupların maruz kaldığı baskıları ve referandumda yaşanan ihlalleri HDP Genel Merkezi kapsamlı bir raporla kamuoyuna açıklamıştır.¹⁴

Anayasa Değişikliği Referandumu akabinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 25 Nisan 2017’de Türkiye’yi yeniden siyasi denetime tabi tutan karar tasarısını kabul etmiştir¹⁵.

Yine Venedik Komisyonu CDL-AD(2017)021 Sayı ve 09.10.2017 tarihli Görüş Raporu ile 674 sayılı OHAL Kanun Hükmünde Kararnamesiyle uygulamaya konan kayyım uygulamasına ilişkin ciddi hukuka aykırılıklar tespit edilmiş, Türkiye’nin eleştiriye konu edilen bu uygulamadan vazgeçmesi gerektiği tavsiyesinde bulunulmuştur.¹⁶

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi 29 Mart 2017 tarih ve 397(2017) sayılı tavsiye kararı ile de, görevden alınarak yerlerine kayyım atanmış belediyeler ve tutuklanan seçilmiş belediye eş başkanlarının durumu ele alınmış ve kayyım uygulamasına son verilerek tutukluların serbest bırakılması tavsiye edilmiştir.¹⁷ Türkiye Devleti tarafından, bu tavsiye kararlarına ilişkin herhangi bir yasal ve siyasal düzenleme yapılmamıştır.

HDP Genel Merkezi tarafından, 4 Kasım 2016’nın yıldönümünde, Demokratik Siyasete Özgürlük’ raporu yayınlanmış, bu raporla yargı baskısı etraflıca anlatılmıştır¹⁸.

2018 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

Sayısız raporla da tespit olunduğu üzere, her seçim süreci olan gibi Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin gerçekleştirildiği 2018 yılında da HDP’ye yönelik ırkçı nefret saldırıları artarak devam etmiştir.

2018 yılı içerisinde Partimize yönelik 62 fiziki saldırı gerçekleştirilmiş, bu saldırılarda 20 kişi yaralanmıştır.

12 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)005-e)

13 <https://www.osce.org/files/f/documents/7/4/331101.pdf>

14

<https://hdp.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/Referandum%20Bask%C4%B1%20ve%20%C4%B0hlal%20Raporu%20%C3%96zet.pdf>

15 <https://www.ihd.org.tr/avrupa-konseyi-parlamenterler-meclisinin-turkiye-hakkindaki-izleme-karari/>

16 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)021-e)

17 <https://rm.coe.int/168070b781>

18 <https://hdp.org.tr/tr/demokratik-siyasete-ozgurruk-raporumuz/11119/>

2018 yılında seçimden önce 14 Haziran 2018'de hafızalarda kalacak ve unutulmayacak saldırılardan birisi de Şenyaşar Ailesine yönelik Şanlıurfa Suruç'da gerçekleştirilen katliam saldırısıdır¹⁹.

Kürdistan'da yerleşik bir uygulama halini alan Sokağa Çıkma Yasakları 2018 yılı itibariyle de uygulanmaya devam ettirilmiştir.

Türkiye, Ocak 2018'de Kuzey Doğu Suriye'nin Afrin bölgesini işgal ederek bu bölgeyi kontrolü altına almıştır.²⁰ ²¹Türkiye'nin, Afrin saldırısına karşı açıklama yapan ve barış talebinde bulunan çok sayıda kişi ve kuruluş temsilcisi gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır²². Bu tutuklama furyasına, HDP'li il-ilçe yöneticileri başta olmak üzere Partimiz tabanı doğrudan doğruya muhatap olmuştur.

Türkiye'de, 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği Erken Genel Seçimleri OHAL koşullarında gerçekleştirilmiştir. Seçimlerin öncesinde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Hakkında kanun ile iktidar lehine yasal düzenlemeler yürürlüğe girmiş, iktidarın yargı üzerindeki kontrolü pekiştirilmiştir. İlgili Kanun Değişikliğine ilişkin Venedik Komisyonu'nu CDL-AD(2018)031 sayı ve 17 Aralık 2018 tarihli raporu tanzim edilmiş, işbu raporla kanuni düzenleme eleştiriyi konu edilmiştir.²³

24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçiminde, Halkların Demokratik Partisi Cumhurbaşkanı adaylığı olan HDP geçmiş dönem Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, yasama ve siyasi parti faaliyetleri sebebiyle tutuklu bulunduğundan seçim süresince propaganda imkanlarından mahrum bırakılmıştır. HDP Genel Merkezinin seçimlerle ilgili raporu oldukça önemli ihlal tespitleri yapmıştır²⁴

Bu seçimler ile, siyasi partilerin ittifak oluşturarak seçime girmesinin önü açılmış, AKP, MHP ve Büyük Birlik Partisi Cumhur İttifakı adıyla seçime katılmıştır. CHP, İyi Parti, Sadet Partisi ve Demokrat Parti ise Millet İttifakı adıyla seçimlerde temsil edilmiştir. HDP ise kendi bileşen partileri ile tek başına seçime girmiş olup, OHAL uygulaması yürürlükteyken gerçekleştirilen seçimlere ilişkin Haziran 2018 tarihinde AGİT tarafından Türkiye hükümetine, seçimlerin geniş toplum kesimlerinin seçim güvenliğine ilişkin ciddi kaygı ve endişelerin bulunduğu ve güvencesiz koşullarda gerçekleştirildiği tespitlerini içerir Gözlem Raporu sunulmuştur.²⁵

2019 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

19 <https://www.ihd.org.tr/suruca-yasanan/>

20 <https://www.ihd.org.tr/savas-oldurur-savasa-hayir-baris-istiyoruz/>

21

https://tr.wikipedia.org/wiki/Zeytin_Dal%C4%B1_Harek%C3%A2t%C4%B1#:~:text=Zeytin%20Dal%C4%B1%20Harek%C3%A2t%C4%B1%2C%20Afrin%20Operasyonu,kentine%20y%C3%B6nelik%20ba%C5%9Flat%C4%B1%20asker%C3%AE%20harek%C3%A2t%C4%B1r.

22 <https://www.diken.com.tr/kadikoydeki-afrin-protistosuna-izin-yok-12-kisi-pkk-pyd-propagandasindan-gozaltinda/>

23 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2018\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2018)031-e)

24 <https://hdp.org.tr/tr/24-haziran-secim-ihlalleri-raporumuz/12219/>

25 <https://www.osce.org/files/f/documents/4/6/399938.pdf>

2019 yılında partimize yönelik 4 fiziki saldırı gerçekleşmiştir. Yerel seçim sürecinin Kürdistan'da güvenlik politikaları, gözaltı ve tutuklama operasyonları ile manipüle edildiği 2019 yılında da, partimize yönelik çok sayıda fiziki, yargısal ve siyasal operasyon gerçekleştirilmiştir. Yalnızca yerel seçim sürecinde 590 HDP'li gözaltına alınmış ve 66 HDP'li tutuklanmıştır²⁶.

2019 yılında da Kürdistan'da uzun süreli ve süresiz sokağa çıkma yasakları uygulaması sürdürülmüştür.

Türkiye'de, iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi ilk ciddi seçim yenilgisini 31 Mart 2019 mahalli idareler seçimi ile yaşamıştır. Özellikle HDP'nin Kürt kentlerinde kazanma, Türkiye'nin diğer bölgelerinde kaybettirme stratejisi sonuç vermiş ve HDP seçmeninin desteği ile AKP İstanbul, Ankara gibi uzun yıllar elinde tuttuğu Büyükşehir Belediyelerini kaybetmiştir. Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerine ilişkin İHD tarafından hazırlanan gözlem raporu ile, ciddi ihlal tespit ve verilerine yer verilmiştir.²⁷

Mart 2019'da yapılan yerel seçimlerde HDP 3'ü büyükşehir olmak üzere 8 il, 45 ilçe ve 12 belde olmak üzere 65 belediye kazanmıştır. Bu belediyelerin partimizin seçilmiş eşbaşkanları ile idare edilmeye başlanmasından takribi bir yıl sonra 47'sine kayyım atanmış, 18 belediye eş başkanı tutuklanmıştır²⁸.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Avrupa Yerel Özerklik Şartı Üye Devletlerinin Yükümlülüklerini ve Taahhütlerini Yerine Getirmesi Komitesi (İzleme Komitesi)'nin, Türkiye'ye yapılan üç bölümden oluşan bir izleme ziyaretini takip eden süreçte hazırladığı izleme raporu oldukça önemlidir. Ziyaretin ilk iki bölüm sırasıyla Ekim ve Kasım 2019'da gerçekleştirilmiş, ardından 2019'da toplanan bilgileri güncellemek için Aralık 2021'de bir başka ziyaret gerçekleştirilmiş ve nihai izleme raporu oluşturulmuştur. İzleme Komitesinin, 23 Mart 2022 tarihli ve CG(2022)42-14 son sayılı raporunda kayyum uygulaması çok ciddi olarak eleştirilmekte ve hukuka aykırılıklar anlatılmaktadır²⁹.

Türkiye, Ekim 2019'da Suriye'nin Serekaniye ve Gri Spi kentleri arasındaki bölgeyi işgal ederek bu bölgeleri kontrolü altına almıştır³⁰. Barış Pınarı harekatı ismi verilen askeri harekat ile 9 Ekim 2019 tarihinde Suriye'nin kuzey doğusunda yer alan Serekaniye ile Gire Spi arasındaki bölgeye askeri işgal operasyonu başlatılmış, operasyon devam ederken Türkiye bu operasyon nedeni ile Suriye'de etkili olan ABD ve Rusya ile iki ayrı mutabakat anlaşması imzalamıştır³¹. Türkiye ile ABD arasında 17 Ekim 2019'da Ankara Mutabakatı imzalanmıştır³². Aynı şekilde Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında 22 Ekim 2019'da Soçi Mutabakatı imzalanmıştır³³. Bu mutabakatlar ile askeri işgal sahasının coğrafi sınırları belirlenmiştir.

2019 yılı yoğun baskıların yaşandığı bir yıl olmuştur. HDP Hukuk ve İnsan Hakları Komisyonu İnsan Hakları Haftası nedeni ile Aralık 2019'da hak ihlal raporu yayınlamıştır.³⁴

26 <https://www.ihd.org.tr/31-mart-2019-yerel-secim-sureci-ihlalleri-ve-secim-izleme/>

27 <https://www.ihd.org.tr/31-mart-2019-yerel-secim-sureci-ihlalleri-ve-secim-izleme/>

28 <https://drive.google.com/file/d/1kajDMMP6bw-TaBAgDji1DoQDmtV158ys/view>

29 https://search.coe.int/congress/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5b1d3

30 <https://bianet.org/haber/irak-ve-suriye-tezkeresi-meclis-te-kabul-edildi-214159>

31 https://tr.wikipedia.org/wiki/Bar%C4%B1%C5%9F_P%C4%B1nar%C4%B1_Harek%C3%A2t%C4%B1

32 https://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_Mutabakat%C4%B1

33 [https://www.wikipedia.tr-tr.nina.az/So%C3%A7i_Mutabakat%C4%B1_\(2019\).html](https://www.wikipedia.tr-tr.nina.az/So%C3%A7i_Mutabakat%C4%B1_(2019).html)

34 <https://hdp.org.tr/tr/2019-yili-hak-ihlalleri-raporumuz/13804/>

2020 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

2020 yılında partimize yönelik 11 fiziki saldırı gerçekleşmiştir.

2020 yılında sıklıkla uygulanan bir diğer kolluk ve iktidar pratiği ise, Partililerimizin kolluk yahut kendisini kolluk olarak tanıtan kimselerce kaçırılarak işkenceye maruz bırakılmaları ile ajanlaştırma dayatmalarının sıradanlaşmasıdır.³⁵

2020 yılına ilişkin, hafızalardan silinmeyecek hadiselerden bir diğeri, 7 Temmuz 2020 tarihinde HDP Demokratik Yerel Yönetimler Kurulu Üyesi Sevil Rojbin Çetin'in gözaltına alınırken polis köpeği tarafından saldırıya uğratılarak kendisine işkence edilmesidir.³⁶

İHD Dökümantasyon Merkezi'nin 2020 yılı verilerine göre, 23 Mart 2020 tarihinde başlayıp 2020 yılı sonuna kadar süren sokağa çıkma yasakları kapsamında, Bitlis merkeze bağlı köyler, Bitlis Tatvan İlçesi, Mardin Dargeçit, Mazıdağı, Ömerli, Derik ve Midyat ilçelerine bağlı köylerde, Siirt'in Eruh ilçesine bağlı köylerde Şırnak Merkeze bağlı köyler ile Cizre ve Silopi ilçelerine bağlı köylerde en kısıt 24 saatten başlayan ve 15 güne kadar süren aralıklarda en az 19 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir³⁷.

Göç İzleme Derneği'nin 2015-2020 yılları arasında sokağa çıkma yasakları nedeni ile yerinden edilenlerle ilgili raporu zorla yerinden edinme sorununun devam ettiğini ortaya koymuştur. Raporda, Diyarbakır, Batman, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Muş illerinde sokağa çıkma yasakları ve yerinden edilme verileri açıklanmaktadır³⁸.

Türkiye'de fiili rejim halini alan otoriter yönetimin, pandemi süreci ile beraber sermaye dostu, yasakçı ve tekçi yüzü açığa çıkmış, Anayasa'ya açıkça aykırı uygulama ve tedbirler yönetim biçimi halini almıştır. Bir başka ifadeyle, Mart 2020 ile 2021 yıllarında pandemi yönetimi daha çok İçişleri Bakanlığı ve valiliklerin "yasallık ilkesi"ne aykırı olacak şekilde aldığı yasaklama kararları ile sürece geçmiştir.³⁹

HDP'nin pandemide işsiz kalan, yoksullaşan halk ve toplum kesimlerine yönelik başlatılan "Kardeş Aile Kampanyası" dahi soruşturmaya konu edilmiş, halkların dayanışma duygularına dahi savaş açılmıştır.⁴⁰ Salgın döneminde Kürt düşmanlığı raporu ise, yapılan ayrımcılığı ve baskıları oldukça net olarak ortaya koymaktadır⁴¹

Türkiye'de Kasım 2016'da gözaltına alınıp tutuklanan HDP eski eş genel başkanı Selahattin Demirtaş ile ilgili olarak AİHM Büyük Dairesi 12 Kasım 2020 tarih ve 14305/17 Başvuru Numaralı Selahattin Demirtaş/Türkiye davasında, tutuklama koruma tedbirine başvurulmasının siyasi saiklerle gerçekleştirildiği tespitine yer verilmiş, AİHS m. 18 dahil çok sayıda sözleşme

35 <https://www.ihd.org.tr/2020-yili-baski-ve-tehdit-yontemleriyle-ifade-alma-mulakat-yapma-ajanlastirma-ve-kacirma-olaylariyla-ilogili-ozel-rapor/>

36 <https://www.evrensel.net/haber/408822/gozaltinda-iskence-goren-sevil-rojbin-cetin-tutuklandi>

37 <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/2020-y%C4%B1l%C4%B1-hak-ihlal-raporu.pdf>

38 <https://gocizlemedernegi.org/wp-content/uploads/2022/02/2015-2020-rapor.pdf>

39 https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/20200811_IHD-Kovid19TedbirleriRaporu.pdf

40 <https://t24.com.tr/haber/kardes-aile-kampanyasi-yurutun-4-hdp-li-orgute-finansal-destek-saglamak-suclamasiyla-tutuklandi,888425>

41 <https://drive.google.com/file/d/1Gy0lB9JKtVWnodXRzupLBTcddAj4vjPI/view>

maddesinin ihlaline karar verilmiştir⁴². Türkiye Yargısı bu kararı da uygulamamış, Sayın Demirtaş'ın tutukluluğunun devamına tekraren karar verilmiştir.

2020 yılının Eylül ayında HDP MYK üyeleri patinin çeşitli kademelerinde görev yapmış siyasetçiler gözaltına alınmış, 30 Aralık 2020 tarihli Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianame ile 6-8 Ekim 2014 tarihinde Kobane için yapılan gösterilerde meydana gelen olaylardan HDP MYK'sı sorumlu tutularak 30 farklı suçtan cezalandırılmaları talebi ile iddianame tanzim edilmiştir. Bu iddianame mahkemece bir haftayı bulmadan kabul kararına konu edilmiş, 2 Nisan 2021 tarihinde ilk duruşması görülen yargılamada MYK üyelerinin hala tutuklu olarak yargılanmaktadır.

2021 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

2021 yılında partimize yönelik 7 ayrı fiziki saldırı gerçekleştirilmiş, bu saldırılarda 2 partili yaralanmış, 1 arkadaşımız yaşamını yitirmiştir.

Partimiz tarafından Kobane Kumpas davası olarak adlandırılan davanın ilk duruşması öncesi 21 Nisan 2021 günü "2014 Kobanî Protestolarında Aslında Ne Oldu? / Yalanlar - Gerçekler" başlıklı bir kitapçık hazırlanmış ve kamuoyunun bilgisine sunulmuştur⁴³.

2021 yılında da yoğun bir ajanlık dayatması ve bu yolla işkence ve kötü muamele uygulamaları yaygınlaşmıştır⁴⁴.

17 Haziran 2021 günü HDP İzmir İl binasına yapılan silahlı baskında o sırada parti binasında bulunan HDP üyesi Deniz Poyraz yaşamını yitirmiştir⁴⁵.

30 Temmuz 2021 günü Konya'da daha önce ırkçı saldırıya uğrayan Dedeoğulları ailesinden 7 kişi ırkçı nefret saldırısı ile katledilmiştir⁴⁶.

Uzun süreli sokağa çıkma yasakları 2021 yılında da devam etmiştir. İHD Dokümantasyon Merkezi'nin 2021 yılı verilerine göre 1 Ocak 2021 tarihinde başlayıp 2021 yılı sonuna kadar süren sokağa çıkma yasakları kapsamında, Bitlis merkez ile Tatvan ve Hizan İlçelerine bağlı mahalle ve köyler (11), Mardin, Mazıdağı, Ömerli, Derik, Nusaybin, Artuklu ve Kızıltepe ilçelerine bağlı mahalle ve köyler (11), Hakkâri Merkez ve tüm ilçelerine bağlı köyler (1) ile Şırnak Merkezde (1) en kısıtı 24 saatten başlayan ve 15 güne kadar süren aralıklarda en az 24 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir⁴⁷.

42

file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20SELAHATTIN%20DEMIRTA%C5%9E%20v.%20TURKEY%20(No.%202)%20-%20[Turkish%20Translation]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf

43 <https://hdp.org.tr/tr/2014-kobani-protestolarinda-aslinda-ne-oldu-yanlar-gercekler/15339/>

44 <https://www.ihd.org.tr/2021-yili-baski-ve-tehdit-yontemleriyle-ifade-alma-mulakat-yapma-ajanlastirma-ve-kacirma-olaylariyla-ilgili-ozel-rapor/>

45 <https://www.gazeteduvar.com.tr/hdp-izmir-il-binasina-saldiri-parti-uyesi-deniz-poyraz-olduruldu-haber-1525743#:~:text=%C4%B0%C3%A7eri%20giren%2030%2D35%20ya%C5%9Flar%C4%B1ndaki,Deniz%20Poyraz%2038%20ya%C5%9F%C4%B1ndayd%C4%B1.>

46 <https://www.evrensel.net/haber/439146/konyada-daha-once-irkci-saldiriya-ugrayan-dedeogullari-ailesi-katledildi-7-olu>

47 <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2022/10/2021-y%C4%B1l%C4%B1-raporu.pdf>

HDP MYK üyelerine açılan davadan hemen sonra Şubat 2021’de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Türkiye’nin 3. Büyük partisi olan HDP’ye kapatma davası açılmış, AYM ilk iddianameyi kabul etmemiş, ardından Haziran 2021’de hazırlanan ikinci iddianame ile dava açılmıştır. HDP’ye açılan kapatma davası devam etmektedir⁴⁸.

2021 yılı Nisan ayında Türkiye Irak’ın kuzeyine tıpkı Suriye’nin kuzeyinde yaptığı gibi güvenlik bölgesi oluşturmak bahanesiyle işgal amaçlı kapsamlı bir kara hareketi başlatmış olup, bu operasyon halen devam etmektedir⁴⁹.

2022 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

2022 yılında partimize yönelik 9 ayrı fiziki saldırı gerçekleştirilmiş olup bu saldırılarda 2 milletvekili ciddi şekilde yaralanmıştır.

9 Ekim 2022 tarihinde Yüksekova’da basın açıklaması yapmak isteyen Habip Eksik ve Sait Dede polis tarafından darp edilmiş olup Habip Eksik’in ayağı 3 yerden kırılmıştır.

Türkiye’de 20 Mayıs 2016’da milletvekillerinin dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili HDP milletvekillerinin AİHM’e yaptıkları başvuruda, AİHM’in 1 Şubat 2022 tarihli ve 56543/16 başvuru nolu Encü ve Diğerleri/Türkiye davasında başvuran 40 milletvekili ile ilgili olarak hak ihlal kararı verilmiştir⁵⁰. Türkiye bu kararın gereğini yerine getirmemiştir.

Türkiye’de Kasım 2016’da gözaltına alınıp tutuklanan HDP eş genel başkanı Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğer 12 milletvekilinin AİHM’e yaptıkları başvuruda, AİHM’in 08.11.2022 tarihli ve 14332/17 başvuru nolu ve Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye davasında AİHM başvuru yapan 13 milletvekilinin haksız tutuklanması tespiti yapmış ve hak ihlali kararı vermiştir⁵¹. Türkiye bu karara da uymamıştır.

Kobane Kumpas Davası ile eş güdüm ve zamanlı yürütülen Gezi Yargılamasına ilişkin verilen AİHM kararları da Türkiye yargısı tarafından, Avrupa Konseyinden Çıkarılma yaptırımı yok sayılarak tanınmamış ve uygulanmamıştır.⁵²

2022 yılında AKP iktidarı bir sonraki yıl yapılacak genel seçimleri güvence altına almak için 2018 tarihinde yaptığı değişikliklerde eksik kalan hususları 2022 yılında tamamlamış ve tamamıyla siyasal bekası lehine ve seçimlerin dürüstlüğü ilkesine açıkça aykırı düzenlemeler getirmiştir.

Türkiye’deki seçim kanunları ile ilgili Venedik Komisyonunun AGİT Demokrasi ve İnsan hakları birimi ile birlikte hazırladığı oldukça önemli raporları bulunmaktadır. Bu görüş raporlarına aşağıda yer verilmiş olup,

48<https://www.amnesty.org.tr/icerik/turkiye-hdpnin-kapatilmasi-ifade-ve-orgutlenme-ozgurlugu-haklarini-ihlal-eder>

49 https://tr.wikipedia.org/wiki/Pen%C3%A7e_operasyonlar%C4%B1

50<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-215340%22%5D%7D>

51 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-220958%22%5D%7D>

52 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-218516%22%5D%7D>

CDL-AD (2018) 034 nolu ve 09.11.2018 tarihli seçim kanunlarındaki değişiklikle ilgili görüş raporu⁵³,

CDL-AD (2018) 031 nolu ve 17.12.2019 tarihli seçim kanunlarındaki değişiklik görüşü ile ilgili raporu⁵⁴,

CDL-AD (2022) 016 nolu ve 20.06.2022 tarihli 7393 sayılı seçim kanunlarındaki değişiklik ile ilgili görüş raporu⁵⁵

içerikleri ciddi ve önemli tespitler içermektedir.

27 Aralık 2022 tarihinde Deniz Poyraz davasında karar verilmiş ve sanığın arkasındaki örgütlü yapı araştırılmadan yargılama neticelendirilerek, Devlet geleneği haline gelen Cezasızlık Politikaları pekiştirilmiştir.

2023 YILINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER:

2023 yılında partimize yönelik 21 fiziki saldırı gerçekleştirilmiş olup bu saldırılarda 13 kişi yaralanmıştır.

2023 yılında yaşanan en önemli ve yıkıcı hadise 6 Şubat 2023 günü gerçekleşen Kahramanmaraş merkez üslü depremler ve deprem afeti gerekçe gösterilerek ilan edilen OHAL ile, OHAL ortamında gerçekleştirilen 14 Mayıs 2023 Milletvekiliği Genel Seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin gerçekleştirilmesidir. Cumhuriyet İttifakı bu seçimlere her türlü seçim kanunu değişikliği avantajını elde ederek girmiştir. Partimiz hakkında devam eden kapatma davası baskısı nedeni ile YEŞİL SOL PARTİ çatısı altında seçime girmiş ve aynı zamanda Emek ve Özgürlük İttifakını kurmuştur. Mayıs 2023 seçimlerine ilişkin AGİT tarafından ciddi ihlal tespitlerini içerir gözlem raporu yayımlanmıştır⁵⁶.

Kahramanmaraş depremleri nedeni ile partimiz deprem bölgesinde yoğun yardım ve dayanışma çalışması yapmış, gözlemlerini raporla kamuoyuna açıklamıştır.⁵⁷

Seçimler akabinde Partimiz ve tabanımız ile gerçekleştirilen konferanslar sonucunda, Genel Kurul'a gidilmiş, Parti adını Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi olarak deklare etmiş ve kısa ismini HEDEP olarak açıklamıştır. Ancak Yargıtay Başsavcılığı tarafından Partimizin kısa adına itiraz dılmış, Mahalli İdare Seçimlerine kısa bir süre kalması hasebiyle siyasal riskin gündeme gelmemesi adına Partimizce kısa isimde değişiklik yapılmış ve kısa adımızın adını DEM Parti olarak değiştirildiği halklarımıza duyurulmuştur.

53 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL\(2018\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL(2018)034-e)

54 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2018\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2018)031-e)

55 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)016-e)

56 <https://www.osce.org/files/f/documents/9/b/542529.pdf>

57 <https://yesilso parti.org/es-sozculerimizden-deprem-raporu-iktidari-sorumlulugunu-yerine-getirmeye-toplumu-da-duyarli-olmaya-cagiriyoruz/>

Partimize yönelik yargı baskısı 2023 yılında öylesi bir noktaya varmıştır ki, Kobane Kumpas davası kapsamında yargılamaları devam eden Gülten Kışanak ve Sebahat Tuncel açısından 7 yıllık azami tutukluluk süresi geçirilmesine rağmen, Kışanak ve Tuncel'in tutukluluk durumlarının devamına karar verilmiştir.⁵⁸

2023 yılına HDP olarak giren Partimiz, yargısal ve siyasal baskı nedeni ile yılı Yeşil Sol, HEDEP ve şimdi de DEM Parti olarak devam ettirmektedir.

9 Ekimde İzmir İl Eş Başkanlarımız Berna Çelik ve Çınar Altan ile HDP Buca İlçe Eş Başkanımız Nihat Türk tutuklanmış, 2023 yılında da yargı tacizi son süratle sürdürülmüştür.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ:

Resmi İdeolojide İsrar

Raporumuzda belirttiğimiz çoklu baskı yönteminin sadece HDP ve bileşenlerine yönelik olarak gerçekleştirilmesi, esasında devletin resmi ideolojide ısrarını, bu ideolojinin yerine insan hakları ve demokrasi değerlerinin geçmesini savunanlara karşı devlet politikası ekseninde bir baskı uygulandığını göstermektedir. Bu ısrar kendisini cezasızlık politikaları ile de göstermektedir. Resmi ideolojiden kasıt esasında Anayasa'nın başlangıç metninde etraflıca tarif edilen bu yönetim biçimi, kendisini Türk etnisitesine dayalı sünni Müslüman ve erkekliğin devletleşmiş halini benimseyen siyasal tekçi ideoloji olarak var etmektedir

İkili Hukuk ve Ayrımcılık

Resmi ideolojide ısrar eden siyasal iktidar, bu ideolojiye karşı mücadele ederek özgürlükleri savunanlara karşı ikili hukuk uygulamaktadır. Görünüşte tek bir hukuk sistemi olduğu varsayılsa da, Terörle Mücadele Kanununun varlığı, bu kanundaki suçları soruşturmak ve kovuşturmakla görevli özel yetkili savcılık ve mahkemelerin bulunması, Anayasa Mahkemesinin devletin millî güvenlik politikalarına paralel bir tutum takınması, devletin bütün baskı aygıtlarının HDP ve bileşenlerine yönelik olarak uygulanması ikili hukuk uygulandığını ve dolayısıyla da etnik ve siyasal anlayış bazında ayrımcılık yapıldığını ortaya koymaktadır.

Kürt Sorunu

Türkiye Kürt sorununu çözemediği sürece demokratikleşemez. Kürt sorununun çözümü noktasında adım attığı zaman demokratikleşme iradesinin açığa çıktığı (2013-2014 yılında olduğu gibi) dönemlerde rahatlama yaşanmakta, çözümün rafa kaldırıldığı dönemlerde son 8 yılda olduğu gibi baskı aygıtları devreye konmaktadır. Dünyada çatışma çözümü dediğimiz çözüm süreçlerini gerçekleştiren ülkelerin demokratikleştiği bunun dışında çözüm süreci yaşayamamış ülkelerin anti demokratik yönetimlerle yönetildiği bir gerçektir. Örneğin İngiltere, İspanya, Fransa, İtalya, Güney Afrika demokratikleştiği halde Türkiye çözüm sürecinde başarısızlık yaşadığı için hızla tekçi otoriter başkanlık modeline evrilmiştir.

Siyasete Katılım, Siyaset Yapma Hakkı ve Kayyımlar

58 <https://mezopotamyajansi35.com/tum-haberler/content/view/226499>

Kürtlerin kendi iradeleri ile seçtikleri belediyelere kayyım atanması ve belediye eş başkanlarının tutuklanması siyasete katılma hakkı ile siyaset yapma hakkına vurulmuş ağır bir darbedir. İşbu raporda da yer bulduğu üzere, gerek Venedik Komisyonunun gerekse de Avrupa Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi raporlarında bu durum tespiti açıkça ortaya konmuş ve tavsiye kararlarına yer verilmiştir.

Bunlarla beraber, AIHM'in Figen Yüksekdağ ve Diğerleri Kararı, Encü ve Diğerleri Kararı, Demirtaş Büyük Daire Kararı siyasetçilerin siyaset yapma haklarının açık bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır.

İfade Özgürlüğü

Türkiye ifade özgürlüğü bakımından Dünya ölçeğinde yayınlanan listelerde en geri sıralarda yer almaktadır.. Freedom House'un, dünyadaki siyasal haklar ve sivil özgürlüklerin durumunun değerlendirildiği "Freedom in the World" 2023 raporuna göre Türkiye geçen yıl da olduğu gibi 2023 yılında da 32 puanla özgür olmayan ülkeler arasında yer alıyor⁵⁹. Bunun dışında Türkiye Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Öner ve Türk Dava Grubu başta olmak üzere çok sayıda dava grubunda ifade özgürlüğü ihlalleri nedeni ile izleme altındadır.

Toplanma ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı

Siyasi iktidarın güvenlikçi anlayışı 4 Nisan 2015 tarihli iç güvenlik paketi diye bilinen yasal değişiklikler ile kendisini göstermeye başlamış, OHAL KHK'ları ve 6145 sayılı kanunla değiştirilen 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda valilere neredeyse Anayasa üstü yetkiler tanınmıştır. Ancak OHAL zamanında kullanılacak yetkiler normal zamanlarda valiler tarafından kullanılmakta ve sık sık toplanma ve gösteri yasakları devreye konmaktadır. Öyle ki Van ilindeki yasaklar kesintisiz olarak devam etmektedir. Kürtler bakımından önemli günlerin arifesinde yasak kararı alınmakta ve bu yasaklara uyulmadığı için gözaltı ve tutuklamalar yolu ile baskılar yapılmaktadır.

Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı

Partimiz ve bileşenlerinin yönetici ve üyelerine uygulanan gözaltı ve tutuklamaların kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına açıkça aykırı olmasının yanında, örgütlenme ve siyasal alanda faaliyet yürütme haklarına da devlet eliyle hanel getirildiği sayısız rapor ve yüksek yargı kararı ile ortaya konmuştur. Haksız gözaltı ve tutuklama olarak tanımlanan bu uygulama, özellikle Kürt siyasetçiler bakımından siyasal saiklerin ön planda olduğunun açık edilmesinden kaygı dahi duyulmamaktadır.

İşkence ve Kötü Muamele Yasağı

Raporumuzda ifade ettiğimiz gibi, özellikle OHAL ilanından sonra Türkiye, tıpkı 90lı yıllarda yaşananların geri çağırılması gibi yurttaşların kaçırılarak geçici süreliğine hürriyetinden yoksun

59 <https://oad.org.tr/yayinlar/freedom-house-dunya-ozgurluk-raporu-2023-yayimlandi/>

bırakıldığı, tehdit yöntemleri ile işbirliği ve ajanlaştırmaya zorlandığı bir dönemi yaşamaktadır. Partimiz üyeleri ve bileşenlerimize yönelik bu yönde yüzlerce kaçırma ve ajanlık dayatma fiilleri gerçekleştirilmiştir.

Cezaevlerindeki tecrit, çıplak arama, ayakta sayım, kelepçeli muayene, kaba dayak, hasta mahpusların salıverilmemesi, infaz yakma uygulamaları gibi çok sayıda sistemik ve yapısal baskı uygulamaları işkence ve kötü muameleye kaynaklık etmektedir⁶⁰.

Yaşam Hakkı İhlalleri

Türkiye’de Kürt Sorununun çözümsüzlüğünden kaynaklı olarak, silahlı çatışma ortamında ağır yaşam hakkı ihlalleri devam etmektedir. Devletin kişilerin yaşam hakkını korumadaki ödevi uygulanan cezasızlık politikası nedeni ile yerine getirilmemiştir. 14 Temmuz 2016 tarihli 6722 Sayılı kanunla iç güvenlik operasyonlarında görevlendirilen güvenlik görevlileri ve sivil kişilerin mutlak bir koruma altına alınması, OHAL KHK’ları ile tıpkı 12 Eylül döneminde olduğu gibi yöneticilerin cezasızlık kalkanına büründürülmesi, polis ve jandarmanın silah kullanma yetkisinin genişletilmesi, mevzuatta yeri olmadığı halde SİHA’lar yolu ile operasyonlarda infaz kişilerle ilgili soruşturma açılmaması, uluslararası hukuka ve Anayasal ilkelere aykırı olarak gerekli kararlar alınmadan gerçekleştirilen sınır ötesi operasyonlarda yaşamını yitirenlerin gibi çoğaltacağımız birçok hususta devlet kişilerin yaşam hakkını koruma görevini yerine getirmemiştir. Tahir Elçi davasındaki pratik cezasızlığın son örneklerindedir.

Hukuk Güvencesinden Yoksunluk

AİHM ve AYM kararlarının uygulanmaması çok açık bir şekilde hukuk güvencesinden yoksunluğu kanıtlamaktadır. Türkiye’de uygulamada zaten hukuki belirlilik hakkı sık sık ihlal edilmektedir. Hukuki güvencesizliğin Anayasal rejimin harcı olan Hukuk Devleti ilkesi ile de çeliştiği izahtan varestedir.

Seçme ve Seçilme Hakkına Yönelik İhlaller

Türkiye’deki seçimler ile ilgili kanunlar ve siyasal partiler kanunu göz önüne alındığında siyasi iktidar lehine düzenlemeler yapıldığı ve muhalefet partilerinin seçim süreçlerinde eşit imkanlardan yararlandırılmadığı anlaşılmaktadır. Seçimlerin dürüstlüğü ilkesine aykırı oluşturulan seçim idaresi nedeni ile de Türkiye’de her zaman siyasi iktidarda bulunan siyasi partiler avantajlı çıkmaktadır. HDP’nin seçime girmemesi için kapatma davası ile karşı karşıya bırakılması, YEŞİL SOL PARTİ’nin seçim kurullarına ve sandık kuruluna üye verememesi örnek olarak gösterilebilir.

DEM Parti Hukuk ve İnsan Hakları Komisyonu 18 Aralık 2023

60 <https://www.ihd.org.tr/ihd-2022-yili-turkiye-hapishaneleri-hak-ihlalleri-raporu/>